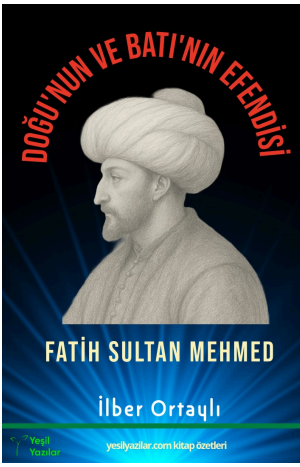

FATİH SULTAN MEHMET

Kategori: Biyografi ve Liderlik

Yazar Hakkında Bilgi

Prof. Dr. İlber Ortaylı (d. 21 Mayıs 1947), Türk tarihçiliğinin duayen isimlerinden ve en popüler figürlerinden biridir. Alanında sağladığı akademik derinliği, geniş kitlelere ulaştırma yeteneğiyle tanınır.

Ortaylı'nın akademik çalışmaları; **Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemi, Rusya tarihi, Akdeniz dünyası** ve **Türk-Rus ilişkileri** gibi çeşitli alanlara odaklanmıştır. Tarihi olayları sadece kronolojik değil, aynı zamanda **sosyolojik ve siyasi perspektiflerle** analiz etmesiyle öne çıkar.

Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi başta olmak üzere pek çok üniversitede görev yapmış, 2002–2010 yılları arasında ise **Topkapı Sarayı Müzesi Müdürlüğü** görevini üstlenmiştir.

Ortaylı, bilgi birikimini popüler ve akıcı bir anlatımla birleştirerek tarihi olayları halka sevdiren bir **yazar ve iletişimci** kimliği kazanmıştır. Köşe yazıları ve televizyon programlarıyla Türkiye'nin en sevilen tarihçilerinden biri haline gelmiştir.

Ortaylı'nın tarihe dair önemli görüşlerini yansıtan ve geniş okuyucu kitlesine ulaşan başlıca eserleri şunlardır:

- İmparatorluğun En Uzun Yüzyılı
- Bir Ömür Nasıl Yaşanır
- Türklerin Tarihi
- Fatih Sultan Mehmed
- Osmanlı Toplumunda Aile
- Osmanlı Barışı

Kitabın Konusu ve Ana Fikri

Kitabın Konusu

İlber Ortaylı "Fatih Sultan Mehmed" kitabında, Osmanlı İmparatorluğu'nun en kritik dönümlerinden birine şekillendiren, İstanbul Fatih'i **II. Mehmed'in hayatını, askeri başarılarını, siyasi vizyonunu ve entelektüel kişiliğini** derinlemesine incelemektedir.

Kitap, Fatih'i sadece efsanevi bir komutan olarak değil, aynı zamanda **merkeziyetçi modern devletin kurucusu, hukukun düzenleyicisi** ve bir **Rönesans Hükümdarı** olarak ele alarak çok boyutlu bir portresini çizmeyi hedefliyor.

Kitabın Ana Fikri

İlber Ortaylı'nın "Fatih Sultan Mehmed" kitabının ana fikri şudur: Fatih Sultan Mehmed, sadece askeri bir fatih değil, aynı zamanda fetihleri ile elde ettiği meşruiyeti, hukuki ve kurumsal reformlarla (Kanunname-i Âl-i Osman, Sahn-ı Seman) pekiştirerek Osmanlı İmparatorluğu'nu klasik bir İslam beyliğinden, Roma İmparatorluğu'nun siyasi ve kültürel mirasını sahiplenen, merkeziyetçi ve çok uluslu modern bir "Üçüncü Roma" devletine dönüştüren entelektüel ve vizyoner kurucudur.

Fatih Sultan Mehmed - Kitap Özeti

Giriş

Tarihçi İlber Ortaylı'nın kaleminden çıkan bu çalışma, Fâtih Sultan Mehmed Han'ı alışlagelmiş kahraman portresinin ötesine taşıyarak, aynı zamanda bir çağın mimarı ve unutulmaz bir medeniyetin kurucusu olarak tanımlıyor.

Bu eser, Fatih'i salt askeri deha olarak görmektense, onu büyük bir entellektüel ve bir Rönesans Hükümdarı olarak ele alıyor. Kitap, Fâtih'in birçok dile ve sanata hakim olmasını, Latince'den Batı felsefesine uzanan engin merakını ve Roma mirasını Osmanlı İmparatorluğu'na entegre etme vizyonunu yeni bakış açıları ve özgün fikirlerle inceliyor.

Ortaylı'nın kendine has üslubuyla kaleme aldığı bu çalışma, Fâtih döneminin karmaşık siyasi, hukuki ve kültürel dinamiklerini derinlemesine analiz ederken, aynı zamanda çağın bilinmeyen yönlerini açığa çıkaracak çalışma alanlarını göstermesi açısından da önem taşıyor.

Birinci Bölüm: İmparatorluk Doğuyor

Bu bölüm münevver bir sultan olan Fatih'in babası Sultan II. Murat Han'ın Osmanlı Devletini Balkanlarda tutma çabasını ve Fatih'in içine doğduğu dünyayı ele alıyor.

Sultan **II. Murad Han**, 1421 yılında sadece 17 yaşındayken tahta çıktı. Saltanatının başlangıcında, amcası **Düzmece Mustafa** ve Bizans tarafından desteklenen diğer şehzadelerin çıkardığı isyanlarla mücadele etti. Bu mücadeleler neticesinde **Fetret Devri**'nden sonra sarsılan devlet otoritesini başarıyla yeniden tesis etti.

II. Murad Han dönemi, batıda **Hunyadi Janos** komutasındaki Macar kuvvetleriyle ve doğuda **Karamanoğulları** ile yapılan yoğun savaşlarla geçti. Bu dönem, Osmanlı ordusuna **ateşli silahlar ve topçuluğun** girdiği yenilikçi bir dönemdir.

Padişah, tahta çıktığında kaybedilmiş olan Selanik'i Venediklilerden 1430 yılında geri aldı. Bu önemli liman şehri, 1912 yılına kadar Osmanlı egemenliğinde kalacaktı.

1440'lı yılların başında Macar ordusunun Osmanlılara karşı mevzi başarıları sonucunda, **12 Temmuz 1444** tarihinde **on yıl geçerli** olmak üzere Edirne-Segedin Antlaşması imzalandı ve geçici bir barış dönemi başladı.

Bu barışın ve Karamanoğullarıyla yapılan sulhun ardından II. Murad Han, tahtı 12 yaşındaki oğlu **II. Mehmed'e** bırakarak Manisa'ya çekildi.

Macarların barışı bozarak yeni bir Haçlı Seferi düzenlemesi üzerine Çandarlı ve diğer vezirlerin baskısı ile II. Mehmed'in gönderdiği ünlü mektupla tahta geri çağırıldı.

II. Murat Han Edirne-Segedin Antlaşması'nı ihlal eden Haçlı ordularını 10 Kasım 1444'de Varna'da ağır bir yenilgiye uğrattı. Bu zafer, Osmanlı'nın **Balkan egemenliğini pekiştirdi** ve Bizans'ın dış dünyadan destek alma umudunu keserek tecrit edilmesini sağladı. Varna zaferi önemlidir: Osmanlı, Varna'da kaybetseydi Balkanlar'dan çıkarılma riskiyle karşı karşıya kalacaktı.

Toparlanan Hunyadi Janos komutasındaki Haçlı ordusu dört yıl sonra yeniden saldırdı. Osmanlılar Haçlıları 1448'de Kosova'da yenilgiye uğrattı.

II. Kosova zaferi, **Balkanlar'daki Osmanlı hakimiyetini kesinleştirdi** ve Avrupalıların Osmanlı'yı Balkanlardan atma umutlarını tamamen sona erdirdi. Bu başarı, Türk İmparatorluğu'nun İslam dünyasındaki prestijini de yükseltti.

II. Murad, siyasi birliği ve askeri gücü sağlamlaştırarak oğlu II. Mehmed'e büyük fetihlere hazır güçlü bir devlet miras bıraktı.

İkinci Bölüm: II. Mehmed'in Tahta Çıkması

Fatih Sultan Mehmet 30 Mart 1432'de doğdu. 1451 yılında babasının ölümü üzerine 19 yaşında Bursa enderununda yetmişmiş, Saruhan sancak görevinde gelişmiş, iyi ve bilgili lalalar tarafından eğitilmiş ve talihin onu tahtın tek adayı olmaya layık gördüğü genç ve hırslı bir şehzade olarak tahta bir daha kalkmamak üzere oturdu.

Bu tahta üçüncü çıkışıydı. Tarihte başka hiçbir örneği yoktu. İlk olarak 1444 yılında 12 yaşında tahta çıkmış, Haçlı tehdidi karşısında vezirlerinin baskısıyla babasını tekrar göreve çağırmıştı.

Haçlıları yenilgiye uğratan II. Murat Han bir süre daha tahta kaldıktan sonra şehzadeyi geri getirtmiş ve kendisi Manisa'ya çekilmişti. İki yıl sonra "Buçuktepe vakası" denilen ve Yeniçerilerin ilk kazan kaldırması olayını bastırmak için tekrar tahta geri dönmüş; 1451 yılında ölene kadar tahta kalmıştı.

Genç padişah ateşli silahları çok iyi biliyor ve kullanıyordu. İlme düşküncü ve danışarak yönetiyordu. Şiire ve resim sanatına karşı meraklıydı. Tarihçilere göre tarih ve coğrafyanın yanı sıra, Arapça, Farsça, Latince, Yunanca ve İtalyancaya hakimdi.

Üçüncü Bölüm: İstanbul'un Fethi

Ortaylı'ya göre İstanbul kadar ihtişamlı başka bir şehir bulmak pek mümkün değildir. Bu muhteşem şehir 330 yılında kurulmuştur.

Bizim bugün "İstanbul" dediğimiz şehir Osmanlı sultanlarının fermanlarında ve imparatorluk kayıtlarında kurucusunun ismiyle Kostantiniyye olarak anılmıştır.

Bu büyük şehir, Kuzey Avrupa ve Balkanlardan gelen ordular (Avarlar, Slavlar, Bulgarlar, Ruslar, Latinler) ile doğudan gelen Müslüman kuvvetler (Emeviler, Abbasiler, Selçuklular ve Osmanlılar) tarafından **yirmiden fazla kez** kuşatılmıştı.

Bunların içinde en yıkıcı olanı 1204 yılında Dördüncü Haçlı seferidir. Venediklilerin yardımıyla Kostantiniyye'yi ele geçiren haçlılar şehri harabeye çevirdiler. General Peleolog ancak 50 yıl sonra şehri haçlılardan kurtarabildi.

1453 yılına gelindiğinde Kostantiniyye diye anılan İstanbul'u ikinci kez fethetmek II. Mehmed'e nasib oldu.

Kuşatma safha safha uygulamaya koyulan büyük bir stratejiye dayanır. Bu strateji 21 yaşındaki hükümdarın Rumeli hisarını inşa ettirmesiyle başladı. Dört ayda biten hisarın inşa amacı, Anadolu hisarı ile birlikte şehre Karadeniz'den gelecek yardımı kesmektir.

Daha sonra kuşatma için döktürülen toplar ile askerler Edirne'den savaş alanına sevk edildi; yeni inşa edilen donanma şehri ablukaya aldı.

Ortaylı Osmanlı Ordusunun asker sayısını kesin bir rakamla ifade etmek için elimizdeki verilerin çelişkili olduğunu ima ettikten sonra Kapıkulu askerlerinin sayısını 12 bin olarak veriyor ve bunların çok düzenli birlikler olduğunu belirtiyor. Ayrıca Anadolu ve Rumeli eyalet askerleri de kuşatmada yer aldı.

Osmanlı Ordusu II. Murad Han'dan itibaren kapıkulu askerlerine dayanıyordu. Ancak bu yapıda teknik sınıfların oluşturulması ve ordunun gerçek bir imparatorluk ordusu haline dönüşmesi Fatih Sultan Mehmet döneminde olmuştur. Merkezde konuşlanmış eğitilmiş bir ordunun varlığı Osmanlı için asimetrik bir üstünlüktü. Avrupa'da böyle daimi ve harekete hazır başka bir ordu yoktu.

Kuşatmanın en ilginç ve tartışmalı safhalarından biri donanmanın bir kısmının 22-23 Nisan gecesi bugünkü Dolmabahçe civarından Haliç'e karadan götürülmesidir.

Ortaylı gemilerin karadan yürütülmediğine dair ortaya atılan iddiaların amatör tarih bilgisine dayandığını, eldeki kanıtların ve belgelerin gemilerin karadan yürütüldüğünü kuşkuya yer vermeyecek şekilde gösterdiğini ifade eder.

Yollar ve gemiler intikal için önceden hazırlanmıştı. Büyük olasılıkla bu hareket kuşatmadan önce planlanmış ve plana uygun olarak hazırlıklar uzun bir dönemde tamamlanmıştı.

Gemilerin yürütülmesi kadar bu faaliyetin gizlenmesi de büyük başarıdır. Gemileri birden Haliç'te gören Bizanslıların şaşkınlığını ve içine düştükleri karamsarlığı hayal etmek güç değildir. İstanbul'un fethinde bu gemilerin rolünün büyük olduğunu söylemek doğru olmaz; ancak düşmanın moralini bozmak ve şevkini kırmak anlamında ciddi bir stratejik hamle olduğu muhakkaktır.

Haliç'e indirilen gemiler yan yana getirilerek seyyar bir iskele kurulmuş, hafif topların kullanılabileceği bir platform oluşturulmuş ve şehir üzerindeki baskı artırılmıştı.

Bununla beraber zafer bilindiği üzere karadan geldi. 29 Mayıs 1453 tarihinde ve kuşatmanın elli üçüncü gününde Osmanlılar Topkapı'dan şehre girdiler. Şehir direndiği ve teslim olmadığı için bir buçuk gün yağmalandı. Fatih Sultan Mehmet devletin başkenti olacak şehrin harap olmasını engellemek için yağmanın uzun sürmesine müsaade etmedi; hatta aşırıya kaçanlar cezalandırıldı.

Fatih İstanbul'u Rönesans tekniği ile savaşan bir ordu ile aldı. Bu ordu ateşli silahları son derece etkili kullanıyordu.

İstanbul'u savunan Doğu Romalılar şehir teslim olana kadar iyi savaştilar. İmparator son dakikaya kadar surlar üzerinde askerleriyle beraber mücadele etti ve savaşarak öldü. Osmanlı Donanması'nın Haliç'e girmesine Haliç girişini kapatan ağır zincirin engel olduğu bilinmektedir. Bu zincirin yanı sıra Bizanslıların "Rum ateşi" denilen ve formülü halen tam olarak bilinmeyen

kimyevi silahları şehrin denizden kuşatılmasını oldukça zorlaştırdı.

Fethin ilk günü öğleden sonra şehre giren Fatih Sultan Mehmed'in Ayasofya'ya gidip kubbesine çıktığı ve buradan İstanbul'a ve İmparator Kostantin'in harap olan sarayına baktığı nakledilmektedir.

Daha sonra şehrin simgesi Ayasofya'da namaz kıldı. Fetihten önce Ayasofya, Hristiyanlığın ve dünyanın en büyük mabedi iken fetihten sonra İslam'ın büyük mabedi haline dönüştürüldü. Bu büyüklüğünü Süleymaniye ve Selimiye'nin inşasına kadar korudu.

Fatih “İlahi hikmet” anlamına gelen Ayasofya ismini değiştirmemiştir. Bu büyük eseri Egeli iki mimar, İsidor ve Anthemios, altıncı asırda inşa etmişti. 16’ncı asırda ise büyük mimar Sinan tarafından Ayasofya güçlendirildi ve yenilendi. Ayasofya, kubbesi sütunlar ve kemerler üzerine inşa edilmiş ilk büyük eserdir.

Dördüncü Bölüm: İmparatorluğun Balkanlarda Genişlemesi ve Millet Sistemi

Tarihte ilk kez Asyalı bir toplum Avrupa’nın içlerine bu derece girip yerleşti. Doğu ve Batı bu süreçte karşılaştı.

1354 yılında Edirne’yi, 1392 yılında Selanik’i alan Osmanlı Avrupa’ya doğru genişlemeye ve Katolik dünyayı tehdit etmeye başladı. Artık Sırbistan’ı, Hırvatistan’ı, Romanya’nın büyük kısmını elinde tutan Macar Krallığı karşısında güçlü bir şekilde ilerleyen bir Türk devleti vardı. Avrupa seferberlik haline geçti. Bu ilerleyişi durdurmak için Haçlı ittifakları kurulmaya başlandı.

Bu ittifaklar I. ve II. Murat Han tarafından muharebe meydanlarında yenilgiye uğratıldı ve Osmanlı bu sayede bir Balkan İmparatorluğu haline geldi. Bu Balkan İmparatorluğunun ahalisinin çoğu Hristiyan’dı. Osmanlı fethettiği yerlerdeki farklı dini inanca sahip topluluklara bünyesinde yer vermekteydi. Farklı din ve kültürden insanlar kendilerini rahatça ifade edebiliyordu. Bunun tek örneği pagan Roma İmparatorluğu’ndaki dini rahatlıktır. Roma İmparatorluğu’nda da bütün dinlere kolaylık sağlanırdı.

İstanbul’un fethinden sonra Fatih Sultan Mehmed’in izlediği politikalar ise kendisinden önce atalarının uyguladığı politikalarla uyumlu büyük bir stratejinin ürünüydü. O artık Üçüncü Roma’nın İmparatoruydu ve buna yönelik düzenlemeler yapması gerekiyordu.

II. Mehmed yeni Caesar’dı. Sultan Rum Kayseri unvanını da aldı. Fatih Sultan Mehmed’in “halife” unvanını taşıdığı da bilinmektedir.

Fatih, 1454 yılının Ocak ayında Ortodoks Hristiyanların hem ruhani hem de siyasi lideri konumundaki Patrikliği kurumsallaştırma yoluna gitti. Anti-Katolik duruşuyla bilinen rahip II. Gennadius Scholarius’u Patrik olarak atadı.

Padişah, Patrik Gennadius’a sadece dini değil, aynı zamanda Ortodoks cemaati içindeki evlenme, boşanma, miras gibi konularda **idari ve hukuki yetkiler** de verdi.

Fatih, Bizans İmparatorluğu’nu yıktığı için Ortodoks Kilisesi’ni ezmek yerine, onu kendi kontrolü altına alarak imparatorluk sınırları içindeki geniş Bulgarlar, Sırlar ve Rumlardan müteşekkil Ortodoks nüfusunun **sadakatini** kazanmayı ve Katolik dünyanın nüfuzunu engellemeyi hedefledi.

Fatih’in Ermeni Patrikliğini kurması, Osmanlının cihanşümul bir imparatorluğa dönüşmesinde diğer bir kilometre taşıdır; çünkü **Bizans döneminde Ermenilerin İstanbul’da resmi bir Patrikliği yoktu.**

Fatih, Bursa’dan getirdiği Ermeni Başpiskoposu **Hovakim’i**, **1461** yılında İstanbul’un ilk **Ermeni Patriği** olarak atadı.

Bu atama ile Ermeni Gregoryen Kilisesi (Kilikya Katolikosluğu’na bağlı olarak), Rum Patrikliği’nden bağımsız bir şekilde örgütlendi ve **Ermeni Milleti** adı altında tanınmış oldu.

Bu atamalar, Fatih Sultan Mehmed'in **askeri fethi, siyasi bir organizasyonla** taçlandırmasını sağladı. Fatih, dini liderleri atayarak ve onlara seküler yetkiler vererek, imparatorluğun çok dinli yapısını yönetmek için bir mekanizma olan **Millet Sistemi**'ni (farklı dini cemaatlerin kendi içlerinde özerk bir şekilde yönetilmesi) fiilen başlattı.

Fatih, imparatorluk sınırları içindeki farklı Hristiyan grupları birbirinden ayrı idari birimler halinde örgütleyerek kontrol etmeyi amaçladı. Ermeni cemaatine ayrı bir statü vermekle, onların **sadakatini sağladı** ve Ortodoks Rum cemaatine karşı bir denge unsuru yarattı.

Beşinci Bölüm: Osmanlı Topraklarının Fatih Zamanında Genişlemesi

Fatih Sultan Mehmet sadece İstanbul'u almakla kalmadı, 28 yıllık saltanatı döneminde 21 sefere çıktı. Bu seferler sonucunda Osmanlı sınırları Fırat kıyılarına, Ukrayna sınırına ulaşmış; Bosna, Eflak, Arnavutluk, Sırbistan'ın bir kısmı, bazı Ege adaları ve Mora Yarımadası Osmanlı mülküne katılmış; Trabzon Rum İmparatorluğu 1461'de, Kırım Hanlığı 1475'de Osmanlı topraklarına dahil edilerek Karadeniz Türk denizi haline getirilmiş; İtalya'ya geçici bir süre olsa da ayak basılmıştı.

Fatih'in Mora seferi esnasında Atina'ya girişi İstanbul'a girişine benzetilebilir. Fatih 1458 yılında Atina'ya girerken atından inmiş; Atina'ya yürüyerek girmeyi büyük filozofların yetiştirdiği bu şehre karşı bir saygı vecibesi olarak görmüştür.

Hem Fatih zamanının hem de Osmanlı tarihinin izlenen strateji, yönetim ve diplomasi açısından en muhteşem fethi Bosna'dır.

Fatih Sultan Mehmed'in 1463 yılında gerçekleştirdiği **Bosna Fethi**, Osmanlı İmparatorluğu'nun Balkanlardaki hâkimiyetini sağlamlaştıran ve Hristiyan dünyası ile Osmanlı arasındaki sınırları daha batıya taşıyan stratejik bir harekâttir.

Fatih, Bosna'yı fethederek ülkeyi bir **sancak** olarak teşkilatlandırdı. En önemlisi, Bosna'da yaygın olmakla beraber Ortodoks ve Katolik Kilisesi tarafından sapkın kabul edilen **Bogomilizm** inancına sahip büyük bir kitle vardı. Fatih, bölge halkına din ve mülkiyet özgürlüğü (Fatih Ahidnamesi) vererek onların sadakatini kazandı.

Osmanlı'nın hoşgörülü yönetimi sayesinde Bosna halkı fetihden sonraki iki asır içinde **İslamiyet'e girmeye başladı**. Bu durum, Bosna'yı Balkanlar'da önemli bir Müslüman nüfusun yaşadığı merkez haline getirdi ve bölgenin etnik-dini yapısını kalıcı olarak şekillendirdi.

Osmanlı Bosna'sının gerçek kurucusu Gazi Hüsrev Bey'dir. 1530'da inşasına başlanan **Gazi Hüsrev Bey Külliyesi**, Bosna-Hersek'in başkenti **Saraybosna'nın** en önemli ve sembolik yapı komplekslerinden biridir. Külliye, Bosna'da İslam medeniyetinin ve Osmanlı mimarisinin zirve noktalarından biri olarak kabul edilir.

Saraybosna Bursa'nın ikiz kardeşi gibidir. Halvetiyye tekkesinde halen Fatih Sultan Mehmed Han'ın portresi asılıdır.

Büyük Hünkarın diğer önemli bir stratejik hamlesi de Akkoyunlu Devletine karşı düzenlediği seferdir. Fatih Malazgirt'ten dört asır sonra 11 Ağustos 1473 yılında Erzincan civarında Otlukbeli mevkiinde Akkoyunlu Uzun Hasan'ı yendi. Otlukbeli Savaşı iki Türkmen devleti

arasında geçmiş bir mücadeledir. Bu savaş sonunda Akkoyunlu Türkmen devleti ortadan kalktı; Uzun Hasan'a bağlı Türkmen aşiretler bölgeyi terk etti ve etnik coğrafya değişti.

Büyük Sultan İmparatorluğu iki kat büyütmesine rağmen bazı hayallerine ulaşamadı. Bunlardan ilki Rodos'un fethi meselesidir.

Fatih, Gedik Ahmed Paşa komutasında büyük bir donanma gönderdi. Şövalyeler, **Pierre d'Aubusson** liderliğinde şiddetli bir direniş gösterdi. Osmanlı ordusu surları aşmasına rağmen içeride tutunamadı ve ağır kayıplar vererek geri çekildi. Fatih'in ölümünden sonra Rodos tekrar gündeme gelse de, fetih ancak 1522 yılında **Kanuni Sultan Süleyman** döneminde gerçekleşebildi.

İkincisi Belgrad kuşatmasıdır. Fatih, bizzat komuta ettiği büyük bir ordu ve topçu gücüyle 1456 yılında kaleyi kuşatmasına rağmen, Macar komutan **Hunyadi**'nin başarılı savunması ve dışarıdan getirdiği takviye kuvvetleri nedeniyle ağır kayıplar vererek geri çekilmek zorunda kaldı. Çetin geçen çatışmalar sırasında Fatih Sultan Mehmed yaralandı. Ağır kayıplar veren Osmanlı ordusu, kuşatmayı kaldırmak ve geri çekilmek zorunda kaldı.

Üçüncüsü ve en önemlisi İtalya'yı İmparatorluk sınırlarına dahil etme teşebbüsüdür. Fatih Gedik Ahmet Paşa'yı bu iş için görevlendirdi. Osmanlı Donanması Otranto kıyılarına çıkarma yaptı. Fatih Sultan Mehmed'in Gebze ordugahında ölmesi ve Cem Sultan'ın İtalya'ya sığınması bu planı suya düşürdü. Gedik Ahmet Paşa 13 ay İtalya'da kaldıktan sonra 10 Eylül 1481'de İtalya'dan çekildi.

Altıncı Bölüm: Fatih Sultan Mehmed'in İtalya Politikası

Kitabın çeşitli bölümlerinde Fatih Sultan Mehmed'in İtalya politikasına değinilmiştir. Ancak yazar tarafından bu politika önemli görüldüğü için bu bölümde daha ayrıntılı bir şekilde irdelenmiştir.

Fatih Sultan Mehmet İtalya'yı fethetmek istiyordu. Coğrafyasını ezbere biliyordu. İtalya ve İtalya kültürünü yakından tanıyordu. Fatih Sultan Mehmed'in daha şehzade iken bazı İtalyanlar ile tanıştığı; Akdeniz ve İtalyan dünyası hakkında geniş bilgi sahibi olduğu bilinmektedir.

Fatih Sultan Mehmed'in İstanbul'u fethetmesi, Osmanlı Devleti'nin dünya siyasetinde yeni bir çağa girdiğinin açık bir ilanıydı. Bu başarıdan sonra Fatih'in gözü, Akdeniz'in kalbi sayılan İtalya'ya çevrilmişti. Çünkü İtalya, 15. yüzyılda Avrupa'nın siyasi, ekonomik ve dini merkezinin bulunduğu yerdi.

Fatih, Konstantiniyye'yi fethederken ulaştığı "cihan hükümdarlığı" iddiasını ancak Roma'yı da Osmanlı h kimiyyeti altına alarak tamamlayabileceğine inanıyordu.

Otranto, İtalya'ya açılan ilk kapıydı. Daha sonra Napoli ve nihayi hedef Roma idi. Otranto'nun ele geçirilmesi, Roma'ya giden yolun artık sadece bir adım uzakta olduğu anlamına geliyordu.

Kitapta Fatih'in Roma'yı fethetme isteği sıkça vurgulanıyor. Onun gözünde Roma, hem sembolik hem stratejik bir hedefti. Roma'nın ele geçirilmesi, Osmanlı'yı yalnızca bir imparatorluk değil, dünya tarihinin merkezine oturan bir g   yapacaktı. Fatih'in büyük hükümdarlık idealiyle Roma'yı hedeflemesi bu nedenle şaşırtıcı değildir.

FATİH SULTAN MEHMED'İN İTALYA POLİTİKASI

Fatih İtalya'yı fethetmek istiyordu. Coğrafyasını ezbere biliyor, İtalya ve İtalya kültürünü yakından tanıyordu.

İTALYA NEDEN FATİH İÇİN  NEMLİDİ?

- Kayser-i Rûm unvanının meşruiyetini tamamlamak,
- Akdeniz'de mutlak Osmanlı hakimiyetini sağlamak.

İTALYA SEFERİ NEDEN TAMAMLANAMADI?

- Fatih Sultan Mehmed'in  l m  (1481),
- Taht kavgaları ve  ekişme,
- Güçlü Avrupa koalisyonu,
- Lojistik ve ikmal zorlukları.

İTALYA SEFERİ BAşARILI OLSAYDI ETKİSİ NE OLURDU?

- Papalığın güç kaybı,
- "    nc  Roma" iddiasının kabul ,
- Rönesans'ın Osmanlı'ya olumlu etkisi,
- Batı ile daha entegre kimlik.

İtalya seferi parlak bir başlangıç yapmış olsa da devamı gelmedi. Bunun en büyük sebebi, Fatih Sultan Mehmed'in 1481'de ani  l m yd . Fatih'in ölüm haberi İtalya'da duyulduğunda Papa, kiliselerde    gün şükran ayini yapılmasını emrederek Roma'nın bir felaketten kurtulduğunu ilan etti. Bu bile Fatih'in İtalya için ne kadar ciddi bir tehdit olduğunu göstermektedir.

Yeni padişah II. Bayezid ise i  karışıklıkları çözmeye odaklandığı için Otranto'nun elde tutulması önceliğini kaybetti. Osmanlı askerleri geri çekildi ve sefer yarım kaldı.

Ortaylı İtalya seferinin planlamasında bir acelecilik olduğunu belirtiyor. Rodos ve Malta adaları ele geçirilmeden ve Sicilya kontrol edilmeden İtalya'nın fethini erken buluyor. Diğer yandan Fatih'in Karadeniz'i bir an önce i  g lleştirme isteği İtalya seferi öncesinde bu adımların atılmasını önlemiştir.

Nihayetinde Ortaylı, Osmanlı İmparatorluğu'nun İtalya'ya yerleşememesinin İtalyan kültür ve medeniyeti ile yakın bağ kurmayı geciktirdiğini; bunun da gelecek Türkiye'si için bir kayıp olduğunu belirtiyor.

Yedinci Bölüm: Fatih Sultan Mehmedin Yönetim Anlayışı

Fatih Sultan Mehmed'in devlete en büyük katkısı, dağınık bir beylik yapısından merkeziyet , kurallara bağlı ve evrensel iddiaları olan bir imparatorluğa geçişi resmileştirmesidir.

Onun döneminde devletteki bürokrasi ve askeri liderleri yetiştirmek için, Enderun  st derece kurum haline getirildi. Yüksek dereceli bürokratlar, vezirler, sancak beyleri ve ordunun üst kademe komutanları burada yetişti.

Enderun aynı zamanda Türkleştirme müessesesi işlevi gördü. Akıllı ve zeki çocuklar ailelerinden ikna yoluyla alınıp yetiştiriliyordu. Ortaylı bunu bir nevi “beyin göçü” olarak görüyor.

Bünyesinde nepotizme yer olmayan yetiştirme sistemi sayesinde çeşitli ırklardan alınan insanlar içinden en kabiliyetli olanların yükselmesi ve kritik görevlere gelmesi sağlandı. Bu sistem imparatorluğu uzun süre ayakta tutmuştur.

Osmanlı medreselerinin şekle sokulması ve yapılandırılması büyük oranda Fatih döneminde oldu. Medreseler külliye halinde tasarlanarak düzenlendi. Fatih Camii’nin yanında kurulan ve sekiz ayrı dalda öğrenim görülen bu medreselere **Sahn-ı Seman Medreseleri dendi.**

Fatih Sultan Mehmet “Osmanlı Padişahı” tipini yaratan hükümdardır. Onun koyduğu kanunlar, protokol esasları ve sergilediği kişilik genel padişah profilini oluşturdu.

Fatih Sultan Mehmet kendini Roma’nın tüm eski topraklarının efendisi ve Rum tahtının sahibi olarak görüyordu. Fatih, Roma Kayseri ünvanını kullanmıştı.

On beşinci yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu bir Balkan İmparatorluğu ve ahalisinin çoğu Hristiyan iken, artık imparatorlukta Müslümanlar çoğunlukta idi. Bununla beraber Roma’nın kurumları, kilise ve halk arasında kozmopolit kültür ve eski inanışlar yaşıyordu. Birinci Roma pagandı, ikincisi Hristiyan’dı ve üçüncü Roma Müslümandı. Türkler bu üçüncü Roma’nın esas unsurudur; ordunun yazı dili Türkçedir.

Bu, Osmanlı’nın sadece Türk veya İslami bir devlet değil, fethettiği medeniyetleri bünyesine katan kapsayıcı yapısını gösteriyor.

Sekizinci Bölüm: Fatih Sultan Mehmed’in Ölümü Sonrası

Fatih’in İtalya’ya yönelik bir sefere çıkarken zehirlenerek öldürüldüğüne yönelik yerleşmiş bir düşünce vardır. Venediklilerin satın aldığı İtalyan hekimbaşının Fatih’i zehirlediği düşünülüyor. İtalyanların o dönemde zehir konusunda uzman olması, Fatih’in 49 yaşında ve gut rahatsızlığı hariç bir hastalığının bulunmaması bu görüşü desteklemektedir.

Fatih’in beklenmedik ölümüyle birlikte, devletin en büyük zaafı olan **taht kavgaları** hemen patlak verdi. İki şehzade, **II. Bayezid** ve **Cem Sultan**, saltanat iddiasıyla karşı karşıya geldi.

Haber yayıldığında Kapıkulu askerleri İstanbul’da büyük bir yağma başlattı. Şehzade Beyazıt taraftarları askerinin isyanını destekliyordu. Bu isyan sırasında Cem Sultan taraftarı olan Fatih’in son Vezir-i Azam’ı Karamanlı Mehmed Paşa öldürüldü. İstanbul bundan sonra karşılaşacağı isyanlar serisinin ilkinin böylece yaşamış oldu.

Bayezid tahta çıktıktan sonra Cem Sultan mücadeleyi kaybetti. Önce Memlüklere, ardından Rodos Şövalyelerine sığınmak zorunda kaldı. Bu kaçış, onun hayatını bir tutsaklığa dönüştürecek ve Osmanlı’nın başına büyük bir dert açacaktı.

Fatih’in ölümü sadece iç siyaseti değil, küresel projeleri de durdurdu.

Fatih’in "Roma İmparatoru" iddiasını pekiştiren ve İtalya’nın fethi için anahtar olan **Otranto Limanı**, taht kavgaları yüzünden terk edildi. Fatih’in Roma’yı fethetme hayali, daha başlamadan askeri olarak sona erdi.

Cem Sultan'ın Avrupa'da, özellikle **Papa'nın elinde tutulması**, Batılı güçlere Osmanlı'ya karşı kullanabilecekleri paha biçilmez bir **şantaj kozu** verdi. II. Bayezid, kardeşinin serbest bırakılmaması için Avrupa'ya yüklü miktarda para ödemek zorunda kaldı. Bu durum, Osmanlı dış politikasını uzun bir süre felç etti.

Fatih'in politikaları, oğlu II. Bayezid ile yerini daha temkinli bir yaklaşıma bıraktı. Rönesans kültürüne karşı uyanan ilgi yok edildi. Osmanlı kurumlarının daha İslami ve Doğulu esaslara göre restore edildiği ve eskiye dönüldüğü bir döneme girildi. Ancak bu dönem, aynı zamanda Yeniçerilerin ilk kez padişah seçimine müdahale ettiği ve merkezi otoritenin ilk çatlaklarının görüldüğü bir dönemin de başlangıcı oldu.

Kısaca, Fatih Sultan Mehmed'in ölümü, Osmanlı'nın en parlak dönemini sekteye uğrattı. Büyük hükümdarın ölümü ile hem imparatorluğun Avrupa'daki büyük hedefleri rafa kaldırıldı hem de **Cem Sultan olayı** ile düşmanların eline her zaman kullanabilecekleri büyük bir koz verilmiş oldu.

Dokuzuncu Bölüm: Son Roma İmparatorluğu

Osmanlı, Ortaylı'ya göre, gerçek anlamıyla üniversal geleneksel imparatorlukların sonuncusudur ve "Üçüncü Roma" dediğimiz bu imparatorluğun kurucusu Fatih Sultan Mehmed'dir.

Osmanlı İmparatorluğu'nun "**Üçüncü Roma**" olduğu tezi, Fatih Sultan Mehmed'in İstanbul'u (Konstantinopolis) fethinden sonra ortaya çıkan ve Osmanlı hükümdarlarının **Roma İmparatorluğu'nun meşru mirasçısı** olma iddiasına dayanan bir görüştür.

Fatih Sultan Mehmed, fetihten sonra resmi olarak "**Rûm Kayseri**" unvanını kullanmaya başlamıştır.

Bu unvan, Osmanlı Devleti'nin sadece Doğu Roma İmparatorluğu'nu fethetmekle kalmayıp, aynı zamanda **Roma İmparatorluğu'nun siyasi ve hukuki devamı** olduğu iddiasını temsil ediyordu.

Roma İmparatorluğu'nun son ve en uzun süre hüküm süren başkenti olan **Konstantinopolis'i** ele geçirmek, bu meşruiyet iddiasının en güçlü dayanağıydı.

"Üçüncü Roma" kavramı, genellikle tarihsel bir miras zincirini ifade eder:

Birinci Roma, İtalya'daki orijinal Roma İmparatorluğudur (MÖ 27 – MS 476, Batı kısmı).

İkinci Roma, Bizans dediğimiz ve Birinci Roma'nın kesintisiz devamı olan Doğu Roma İmparatorluğudur (MS 330 – 1453).

Üçüncü Roma ise iki farklı iddiaya dayanır.

- Birincisi Osmanlı iddiasıdır. Bu iddiaya göre; Osmanlılar, İkinci Roma'yı fethederek onun siyasi başkentini, gücünü ve kurumlarını devraldıkları ve bu nedenle meşru mirasçısı oldukları için Roma'nın devamıdır.
- İkincisi ise Rus iddiasıdır. Rus iddiasına göre; Rus Çarlığı, Ortodoks Hristiyanlığın koruyucusu olduğu ve Bizans ile hanedan bağları kurduğu için Üçüncü Roma'nın devamıdır.

Yazar'ın tezi şudur: "Osmanlı İmparatorluğu tarihte Üçüncü Roma'dır, bir dördüncüsü de yoktur." Üçüncü Roma Moskova değildir, İstanbul'dur. Çarlık Rusyası ya da Avusturya-Macaristan İmparatorluğu büyük ölçüde ulusalcı bir karaktere sahiptir. Hepsinde milliyetçilik gayreti açıkça görülür. Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nda dil faktörü; Rusya'da din faktörü çok ağır basar. Bunların aksine Osmanlı İmparatorluğu'nda çok kavimlilik vardır; millet sistemi oluşturulmuştur ve Osmanlı diğerleri gibi kolonyalist bir imparatorluk değildir. Türklük bilinci bizim imparatorluğun son dönemlerinde ulaştığımız bir kimliktir.

Ortaylı'ya göre, Osmanlı Devleti tarihin gerçek anlamdaki son cihanşümül imparatorluğudur. Osmanlıya bakışımızda din, etnisite ve dil çeşitliliğinde Birinci Roma ile inanılmaz benzerlikler taşır; ayrıca bu alanlardaki kurumları da devraldığı görülür.

Onuncu Bölüm: Rönesans Hükümdarı Fatih Sultan Mehmed

Fatih, iki kıtanın, iki denizin hakimi ve iki medeniyetin sahibi aydın, bilgili ve entellektüel bir hükümdardı.

Aynı zamanda 21 yaşında İstanbul'u fetheden Fatih Sultan Mehmet büyük bir mareşaldi. Coğrafyayı bilen, silahlardan anlayan, havan topunu icat edecek kadar balistik bilimine hakim bir askerdı.

Fatih Sultan Mehmet devamlı müzisyenler, sanatçılar ve alimlerle ilişki içindeydi. Ünlü İtalyan ressam Gentile Bellini'yi İstanbul'a davet ederek kendi portresini yaptırması, Batı sanatına olan ilgisini ve kültürel alışverişi açık yapısını ortaya koyar.

Ona devamlı kitap getiren sahaflar ve bibliyofiller vardı. Yemek yerken bile kitap okuduğu söylenir. İlyada destanını orjinalinden okuyabildiği ve dinleyebildiği aktarılır. Hem Doğu hem de Batı dillerinde geniş bir kütüphanesi vardı. Özellikle Antik Yunan eserlerini, Hristiyan ilahiyatını ve felsefesini incelediği bilinir.

Aynı zamanda şairdi. Türkçenin lehçeleriyle ilgilenmiş, İbn Rüşd ve Gazali'yi mütalaa etmişti.

Bu arada İslam din ve kültürüne de hakimdi. Etrafındaki hocalar Fatih'in din bilgisine hayrandı.

İstanbul'u fethettikten sonra şehri hızla imar etmesi, camiler, medreseler, köprüler ve saraylar inşa ettirmesi, onun büyük bir şehir kurucu ve sanat hamisi olduğunu gösterir.

Hiç şüphe yok ki Fatih Sultan Mehmed Osmanlı'yı bir cihan imparatorluğuna dönüştürmüştür. Fatih büyük bir asker ve yönetici, ömrü seferlerde geçen bir hükümdardır. O, Osmanlı İmparatorluğunun gerçek kurucusudur.

Fatih Sultan Mehmet - Temel Çıkarımlar

1. Fatih Sultan Mehmed, Osmanlı İmparatorluğu'nun gerçek kurucusudur.

Osmanlı'yı bir beylikten evrensel iddialı bir imparatorluğa dönüştüren padişah Fatih'tir.

Fatih Sultan Mehmed'in attığı adımlar sayesinde Osmanlı siyasi olarak merkezileşmiş, hukuken sistemleşmiş, askeri olarak modernleşmiş, kültürel olarak evrensel değerleri benimsemiş bir imparatorluk kimliği kazandı. Bu nedenle tarihçiler Osmanlı'nın gerçek anlamda imparatorluğa dönüşümünü 1453 ve Fatih dönemi ile başlatır.

2. Çok yönlü bir “Rönesans hükümdarıdır.”

Birden çok dili bilen, felsefeye, sanata, bilime hâkim bir entelektüeldir. Bellini'yi İstanbul'a davet etmesi, İlyada'yı orijinalinden okuyabilmesi, geniş kütüphanesi bunun göstergesidir.

3. İstanbul'un fethi, sadece askeri bir zafer değil, bir çağın kapanıp yeni bir çağın açılmasıdır.

İstanbul fethedilerek Roma mirası devralındı. Osmanlı artık “**Üçüncü Roma**” olarak tarih sahnesine çıktı.

İstanbul'un fethi, askeri teknolojinin (topçuluk), stratejik planlamanın ve kara ve deniz işbirliğini içeren müşterek hareketin şaheseridir.

4. Osmanlı'nın Balkan hâkimiyeti Fatih ile kalıcı ve kurumsal hale geldi.

Balkanlarda yaşayan çok çeşitli din ve etnik grupların Osmanlı düzenine uyumlu bir şekilde dahil edilmesi, büyük ölçüde Fatih Sultan Mehmed'in kurumsallaştırdığı **millet sistemi** sayesinde mümkün oldu. Fatih, özellikle Ortodoks ve Ermeni patrikliklerini yeniden düzenledi ve onlara hem ruhani hem de idari yetkiler verdi. Bu hamle, Osmanlı'nın doğrudan baskıcı bir yönetim kurmak yerine, her topluluğun kendi inanç ve geleneklerini koruyarak imparatorluğa bağlanmasını sağladı.

Böylece Balkanlardaki farklı milletler hem kimliklerini koruma imkânı buldu hem de Osmanlı'ya karşı güçlü bir sadakat geliştirdi. Bu vizyoner yaklaşım, Fatih'in çok dinli ve çok kültürlü bir imparatorluk kurma stratejisinin en önemli yapı taşlarından biri hâline geldi.

5. İmparatorluk yönetimi Fatih döneminde kurumsallaştı.

Fatih Sultan Mehmed döneminde Osmanlı yönetim yapısı köklü biçimde yeniden düzenlendi. **Enderun**, devletin bürokrat ve komutan sınıfını yetiştiren modern bir eğitim kurumu hâline getirilerek imparatorluğun elit kadrolarını sistemli biçimde oluşturdu. Aynı süreçte **medrese teşkilatı** yeniden yapılandırıldı ve bilimsel standardı yükseltildi.

Buna ek olarak Fatih, devletin işleyişini netleştiren kapsamlı **hukuki düzenlemeler** yaptı ve padişahlık protokolünü belirleyerek merkeziyetçi yönetimin temel çerçevesini çizdi. Bu adımlar, Osmanlı'nın kurumsal bir imparatorluk haline gelmesinde belirleyici rol oynadı.

6. Askeri yapı modern bir imparatorluk ordusuna dönüştürüldü.

Fatih Sultan Mehmed döneminde Osmanlı askeri yapısı büyük bir dönüşüm geçirdi. **Kapıkulu ordusu**, imparatorluğun merkez ordusu olarak yeniden yapılandırıldı. Aynı zamanda **top teknolojisi ve savaş mühendisliği** dönemin en ileri seviyesine taşındı; İstanbul'un fethinde kullanılan büyük toplar bu gelişimin sembolü oldu.

Denizlerde ise güçlü bir **Osmanlı donanması** kurularak Türk tarihinde ilk kez uzun menzilli seferlere çıkıldı. Bu sayede Kırım'ın alınması ve Otranto'ya yapılan sefer gibi uzak hedeflere ulaşmak mümkün hâle geldi.

7. 15. yüzyıl sonlarında Karadeniz tamamen Osmanlı egemenlik sahası oldu ve yaklaşık 300 yıl boyunca Osmanlı'nın “kapalı denizi” olarak kaldı.

Fatih Sultan Mehmed'in 1475 yılında gerçekleştirdiği Kırım'ın fethi, Osmanlı İmparatorluğu'nun Karadeniz'deki egemenliğini kesinleştiren kritik bir dönüm noktası oldu. Bu fetihden sonra Osmanlı, Karadeniz'in tüm kıyı şeridini kontrol altına alarak denizi adeta bir iç deniz veya "Osmanlı Gölü" haline getirdi ve bu durumu yaklaşık 300 yıl boyunca sürdürdü. Böylece 15. yüzyılın sonlarında Karadeniz, tamamen Osmanlı egemenlik sahası olarak kaldı.

8. Osmanlı'nın genişlemesi Fatih döneminde zirveye ulaştı.

Fatih Sultan Mehmet 21 büyük seferle sınırları Adriyatik'ten Kırım'a, Fırat'tan Tuna Nehri'nin mansabına kadar genişletti. Bosna'nın fethi ve buradaki hoşgörü politikası uzun vadeli bir İslamlaşma süreci başlattı.

9. Fatih'in ölümü İtalya fethini önledi.

Fatih Sultan Mehmet ölmeseydi İtalya Seferi çok büyük ihtimalle devam edecekti. Roma, Osmanlı tarafından alınma tehlikesiyle karşı karşıyaydı. Fatih'in ölümü, seferin yarım kalmasının tek gerçek ve en güçlü sebebidir.

10. Osmanlı İmparatorluğu, tarihin son büyük evrensel imparatorluğudur.

Osmanlı Fatih Sultan Mehmet'le çok dinli, çok kültürlü, kolonyalist olmayan bir imparatorluk yapısına kavuştu. Roma'nın siyasi ve kurumsal mirası Osmanlı'da yaşamaya devam etmiştir. Osmanlı İmparatorluğu bu yapıyla “Üçüncü Roma” olarak Birinci ve İkinci Roma İmparatorlukları'nın devamıdır.

11. Fatih, hem savaş hem devlet hem kültür alanında çağını aşan bir liderdir.

Fatih Sultan Mehmet haritacılık, balistik, strateji, diplomasi, sanat, felsefe ve teoloji bilgisiyle döneminin en donanımlı hükümdarlarından biridir. Hem Doğu hem Batı kültürlerini sentezleyerek Osmanlı'ya yeni bir dünya görüşü kazandırmıştır.

12. Fatih'in mirası Osmanlı'nın sonraki 200 yılını şekillendirmiştir.

Yönetim modeli, askeri sistem, millet sistemi ve imparatorluk ideolojisi Fatih Sultan Mehmet döneminde kuruldu.

Kanuni'nin yükseliş döneminin temeli tamamen Fatih'in attığı yapılara dayanır.